Q. D.

DISSERT

AD

CAPITULA

JOSE

ROMANORU

AUGU

DE OBLIGATI

TESTATE REG

RUM IN C

OCCASI

PROOEMII CAP

QV

SUB PRÆ

FRIDERICI

PHIL. ET JUR. D. ET PR

CÆS. CONSIL. ET ASS

APPELLATION

PVBL. ERVDITORV

SUBMI

FRIDERICVS LV

DE FREUN

DIE JANUARI

IN AUDITORI

GISSÆ HA

Excud. JOH. REINHARDUS V

D. B. V!

ERTATIO
AD
LATIONEM
SEPHI
ORUM REGIS
GUSTI
ATIONE ET PO-
REGIS ROMANO-
IN GENERE
CCASIONE
CAPITULATIONIS.
QUAM
PRÆSIDIO
CI NITZSCHII
T PROF. PUBL. COM. PAL.
ET ASSES. SUMMI HASSIÆ
ATIONUM JUDICII
ORUM DISQUISITIONI
UBMITTIT
LUDOV. WALDNER
EUNDSTEIN
NUARII ANNO M DCC. 1700
TORIO SOLENNI
Æ HASSORUM.

RDUS VULPIUS, UNIV. TYPOGRAPH.

FRID. LVDOV. WALDNERO DE FREVNDSTEIN,

SCHWEIGHVSII, SIRENZII, BER-
VILÆ, BERTSVILÆ, WECKENTHALII
ET OLVILÆ DOMINO

PARENTI SVO OPTIMO,

DEVM RITE PRECATVS,

UT EVM,

CVM MATRE PIENTISSIMA,
SEMPER INCOLVMEM, SANVM HILA-
REMQVE PRÆSTET,
AC OMNIBVS ABVNDANTISSIME REBVS
CVMVLET, QVIBVS HVMANA CONSVMMATVR
BEATITAS,

PVBLICA PIETATE,

DISSERTATIONEM HANC,

CEV FRVGI ME GNATVM FACERE PAR EST,

LIBENS MERITOQVE

DO, DICO, CONSECRO

FRIDERICVS LVDOV. WALDNER DE FREVNDSTEIN.

COMMENTATIO AD CAPITULATIONEM JOSEPHI ROMANORUM REGIS AUGUSTI;

ET QUIDEM AD EJUSDEM

PRINCIPIUM SEU PROOEMIUM;

DE

POTESTATE ET OBLIGATIONE REGIS ROMANORUM IN GENERE.

CAPUT I.

DE NOMINE ET TITULO REGIS ROMANORUM.

I. D*Ispositio* Capitulationis. 1. *Divisio* Prooemii seu Principii *in tria Capita, quorum,*

1. *Agit de Profitente obligationem & Potestatem.*
2. *De Causâ.*
3. *De Professione ipsâ.* 2.

II. Josephi *idem quod* Augusti *Nomen* 3. & 4.

Quid significet id Nomen? 5.

III. Augusti *vox Nonnullis* ab augurio *derivatur & avium gestu* 6.

§. I.

CApitulatio JOSEPHI ROMANORUM REGIS AUGUSTI semetipsam in *Principium, Tractationem & Finem* seu Epilogum dispescit. *Principium*, de quo impræsentiarum agimus, generaliter continet Regis Romanorum *Professionem Potestatis & Obligationis suæ*; *Tractatio* porrò *Obligationem & Potestatem Ipsam* in certos & quidē XLVII. divisam Articulos; *Finis* 1
verò seu Epilogus *Obligationis Confirmationem.* Circa Professio- 2
nem obligationis se *primò* omnium ostendit ILLE; Qui publicè obligationis suæ Professionem facit, in verb. **Wir bekennen offentl. mit diesem Brieff und thun kund Männiglich**; *postea* consideranda erit CAUSA illius obligationis & exinde factæ Professionis; & *denique* ipsa PROFESSIO seu Promissio. *Persona* quæ obligationem profitetur, est JOSEPHUS, REX ROMANORUM AUGUSTUS, cujus Augustum *Nomen* æquè ac *Titulum* paucis attingemus.

§. 2. JOSEPHI Nomen est *Regi Romanorum Augusto*; 3
Optimum sane, & quod Exemplar illud omnis Pietatis, Justitiæ, Fortitudinis & Prudentiæ *Josephum Patriarcham* Jacobi
Filium refert, *Gen. 30. v. 23. seqq. cap. 37. 39. seqq.* Et uti Jose- 4
phi nomen in Linguâ Sanctâ, *Augusti* Nomen innuit, quod etiam observat *D. Fritschius ad Proœm. Capitulationis Josephi*, dum descendit ab Hebraicâ voce, quæ idem denotat, atque *addat* vel *addet* juxta textum *Gen. 30. v. 24.* Ita etiam addet Imperio quondam suo Josephi non tantum Virtutes, uti Augusti vocem expli-

cat *Lampadius de Rep. Rom. Germ. P. 3. cap. 1. n. 1.* sed etiam felix & Augustum Regimen, ita ut imitetur omninò Serenissimum Dn. Patrem, Invictissimum Cæsarem, LEOPOLDVM MAGNVM, Multorum Regnorum & Provinciarum â Barbaris Recuperatorem fortissimum, ut verè sit Imperio dicaturque *Josephus*, hoc est, *Augustus Cæsar*.

§. 3. Non me quidem latet, non omnibus æquè patere,
6 quo sensu C. *Octavius Cæsar*, cùm aversatus esset Domini Titulum, tanquam odiosum, glorioso Augusti nomine fuerit contentus; Et sanè vix placebit omnibus quod Augustum ab *augendo*
7 derivemus; sed fortè potius arridebit, quod vox Augusti sit verbum Sacrorum ab *augurio* seu *avium gestu* derivatum, ita ut idem quod *sanctus* seu *consecratus* denotet, unde & Augusti dicuntur quasi nunquam non colendi, Venerabiles & religiosâ observatione digni, in *Nov. 134. & alibi*; quo & spectat locus apud *Ovidium lib. 1. Fastor. vers. 609.*

Sancta vocant Augusta Patres, Augusta vocantur
Templa, Sacerdotum ritè dicata manu.

Et quando *Florus lib. 4. cap. ult. in fin.* de Augusto dicit: *Tractatum etiam*, inquit, *in Senatu, an quia condidisset Imperium* Romulus *vocaretur: Sed sanctius & reverentius visum est Nomen* Augusti, *ut scilicet jam tum, dum colit terras, ipso nomine & Titu-*
8 *lo* consecraretur. Sed quia tamen (1.) Ipsi Scriptores Romani dubitant, an ab *Augurio*, an vero ab *Auctu* derivetur vox Augusti: Ita enim *Svetonius* in Augusto *cap. 7.* de Ipso scribit: *Cum quibusdam censentibus*, Romulum *appellari oportere, quasi & Ipsum Conditorem Urbis prævaluisset; Vt* Augustus *potius vocaretur, non tantum novo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religiosa, & in quibus auguratò quid consecratur, augusta dicantur,*
9 *ab* auctu *vel ab* avium gestu, gustuve. Et præterea (2.) Adjectio Particulæ *Semper* vel *Perpetuò* significationem *augendi* potius quàm *inaugurandi* innuere videtur, cùm qui semel conse-

cratus

cratus est, non opus habeat ulteriori, multò minus perpetuâ
consecratione. Nec (3.) sine Tavtologia per *Semper* vel *Per-* 10
petuò Augustum, perpetuò Venerabilem seu colendum intelli-
gere licebit, cùm Augusti dicantur Venerabiles & Αὔγουστοι ἀεισέ-
βαστοι seu colendi, *in Novell. 134 & §. fin. J. de Usucap.* adeoque
Venerabiles perpetuò Venerabiles incongruè dicti essent. *Hinc*
rectius *Augustus* ab *Augendo*, uti *Venustus* â *Venere* & *Robustus* â 11
robore dicitur. Utut enim vox *augendi*, quatenus Augustus inde
derivatur, verbum sacrum fuerit, cùm *augere* dicebatur *consecrare*
propterea, quod Sacra & Hostiæ Ethnicorum, dum consecraban-
tur, mola salsâ adspergebantur, adeoque immolari, augeri & ma-
ctæ inde dicebantur, uti huc facit locus *Suetonii* in Augusto *cap.*
96. ibi: *cùm* augeri *hostias imperasset.* Et vetus Inscriptio: *Si*
quis huic aræ donum dare, augereque *volet*; Utrobique tamen ab
augendo descendit; Ita ut non immeritò vox *Semper Augusti* 12
Germanicè allezeit Mehrer des Reichs vertatur; Hæc enim Ver-
sio vocis originalem & propriam, illa verò ortam significatio-
nem & Tropicam respicit. Et hæc de Nomine Proprio Regis
Romanorum.

§. 4. Titulos quod concernit, sunt illi partim *Curia-* 13
les, quos sibi tribuit Rex Romanorum, partim *Reales*. Inter Cu-
riales primo loco occurrit Compellatio in Plurali, WIR. So-
lent enim Principes de semetipsis loquentes, Numero Plurali 14
uti; Cujus usûs ratio datur moralis æquè ac Politica, ut &
Curialis. Nonnulli enim modestiæ adscribere volunt, quasi
eo ipso ostendant, non se solos, sed se suumque Consilium id
quod proponitur; decernere, quemadmodum eam in rem Eras-
mum Roterodamum citat *Feltmannus de Titulis Honor. cap. 67.*
n.1. Quo referri posset illud, quod pro fastu Hispanico Non- 15
nulli interpretentur, quod Rex *Hispaniæ* inter modestiores Gen-
tes ferè solus, in singulari, suppresso Nomine Proprio, se subscribat
Yo el Rey; *Ego Rex.* Alii verò cum *Limnæo de J. Publ. lib. 4.*
cap. 6.

16 *cap. 6. num. 6.* & Thoma Hobbes in *Leviathane*, quò & facit *cap.*
ult. de Homine ei adſcribunt, quod Principes non perſonam
ſingularem ſed plures, totumque adeo populum repræſentent,
duplicemque gerant perſonam, naturalem ſcilicet ſeu ſingularem
17 & Civilem ſeu repræſentantem. Unde & Principes, ſi quem
comiter obſervant, in privato alloquio vel etiam in Literis in
18 Numero ſingulari ſolent alloqui. Modus ille compellandi ali-
um in plurali Numero, uti honorem aliquem Politicum attri-
buere videtur; ita etiam adverſus ſuperiores primò adhibitus,
19 poſtea etiam ad æquales prorepſit; Et quidem jam Trajani &
Diocletiani Imperatorum temporibus occurrere Exempla ex
Plinio Secundo & Capitolino probat *Limnæus d. cap. 6. num. 4.*
quemadmodum & Epiſtola Johannis, Pontificis Romani, ad Im-
peratorem Juſtinianum; Hujusque ad Illum reſponſoria in *L. 8.*
C. de Summ. Trin. eundem Stylum præ ſe ferunt. Inde ne mi-
nus Sibimet Ipſis tribuerent Principes, quam alii Ipſis tribuêre,
uſuvenire cœpit, ut & de ſemet Ipſis in Numero Plurali loque-
rentur. Uti verò alium in Plurali Numero compellandi ab ini-
20 tio Superioritatem innuere eſt viſum; Ita contra in ſingulari
aliquem compellare poſſe, inferiorem illius conditionem ſtylo
Curiali oſtendere videtur, unde etiam *Jus Tuiſſandi* natum eſt,
quod Imperator, exceptis Electoribus, adverſus Principes, Co-
mites aliosq; Imperii ſubditos exercet, de quo plura addere ſuper-
ſedemus; adeat qui volet præter Citatos *Multzium in Repræſent.*
Majeſt. Imperat. Part. 2. cap. 30.

§. 5. Titulus *Dei gratiâ* von Gottes Gnaden / vel ſimi-
21 les, ut *divinâ favente Clementiâ, divinâ ordinante Providentia,*
permiſſione vel indulgentiâ, Aus GOttes Verhängnis / vel aus
Gottes Erbarmung, *Dei beneficio, Dei nutu &c.* qualia Exem-
pla quam plurima videre licet apud *Goldaſt. in Conſtit. Imper.* in-
primis *Part. 3.* absque dubio Principibus Majeſtatem ſive pro-
priam ſive ſaltem analogam habentibus competit, adeoque vi-

cariam

cariam Dei in terris potestatem, quam à Deo habent, Eique non immeritò humiliter recognoscendo, acceptam referunt, indicat. Qui ipse Titulus non tantum Illis Principibus, qui magis absolu- 22 tam in Terris potestatem gerunt, sed etiam Illis competit, qui restricto & limitato gaudent Imperio, cum & Hi potestatem suam, quippe summam, immediatè à Deo habeant, prout in *Differt. prælim. c. 4. §. 9.* demonstravimus. Unde non tantum Gallia- 23 rum & *H*ispaniarum Monarchis, sed & Imperatori & Regi Romanorum competit, utut hi magis limitatam habeant potestatem. Quid? quod & Electores & Principes Imperii, quod in 24 Consortium Imperii sint asciti, & superioritate territoriali, tanquam Majestate quadam analogâ, ut singuli gaudeant, prærogativâ illâ non immeritò utuntur, cùm Prælati, Comites & Civita- 25 tes Imperii à Formulâ illâ abstinent, quod potestatem illam, quæ de Imperio ipsis est communicata, non singuli & personaliter, sed Curiatim habere & exercere censeantur; Saltem Praxis Imperii ita usu observare solet, utut æquali in territorio suo potestate gaudeant. Quamvis non ignorem Exempla, quæ de Eberhardo Comite Wurtenbergico, de Burchardo, Comite quodam de 26 Hohenberg, de Comitibus Oldenburgicis, de Decano Ecclesiæ Moguntinensis, aliisque, recensentur apud *Myler. de Princip. & Stat. Imperii cap. 31. §. 4.* Dn. Eybenium beatæ memoriæ *in Dissertatione de Origine Regulæ:* Quod Princeps tantum possit in Territorio &c. *Klock. de Contrib. c. 4. n. 146.* Gräfl. Stollbergische *Deduction* wegen Königstein in Beylagen *N. 3.* Talia vero tùm temporis ad modum Styli Curialis obtigisse, vix probari poterit. Præterea non multum interesse videtur, Sive Titulus *Dei gra-* 27 *tia* præponatur Pronomini & Nomini Proprio, sive hoc præponatur Titulo: *Hoc* tamen observare licet, Stylo Cæsareo 28 solennius esse, ut præponatur Nomen Proprium, Titulo *Dei gratia*, quod non tantum in Procemio Capitulationis Josephi, sed & in aliis Capitulationibus, Mandatis & Edictis Cæsareis ob-

ſervare licebit, & ubi formula ſic habet: Wir Joſeph von Got-
29 tes Gnaden/Wir Carl der Fünffte von Gottes Gnaden: Cum Ti-
tulis Principum plerunq; Titulus, Dei gratiâ, Pronomini & No-
mini Proprio præponi ſoleat, ita: Von GOttes Gnaden Wir
N. N. Hertzog ꝛc. vel ſic: Wir von Gottes Gnaden N.N.

30 §. 6. Ad Titulos *reales* Regis Romanorum Joſephi pro-
greſſum facimus; ubi (1.) occurrit Titulus *Regis Romanorum*
electi Erwehlter Römiſcher König. Diverſam Nominis Regis Ro-
31 manorum ſignificationem obſervare licet, dum 1. Ipſi olim Im-
peratores promiſcuè dicti fuere Reges vel Imperatores Romano-
rum; Et 2. Adhuc hodie Imperator ante Coronationem Rex
Romanorum dicitur; prout hæc locutio in *Aur. B. cap. 2. & paſ-*
ſim occurrit, & Capitulationes eorum Imperatorum, qui vacan-
te Imperio ſunt electi, in Proœmiis hoc ipſum clarè monſtrant, 3.
Denique illum Regem Romanorum in ſpecie notat, qui vivo
Imperatore eſt electus; quæ etiam ſignificatio hujus loci eſt.
32 *Quando* verò diverſa Cæſaris & Regis Romanorum cœperit Ap-
pellatio, cùm olim, uti *Cujacius lib. 2. Obſ. 15. in fin.* notat, Im-
peratorum Filii, vel qui in Conſortium Imperii ſunt aſciti, po-
tius dicti fuerint Cæſares, optima eſt illorum ſententia, qui rem
ad Caroli M. tempora referunt. Ille enim adhuc vivus Filium
ſuum Primogenitum, Pipinum, Regem Italiæ, & Ludovicum ſe-
cundo genitum Regem Aquitaniæ fecit, id quod poſtea legem
dedit Familiæ, ut Primogenito in Imperio Succeſſuro daretur
Regnum Italiæ, etiam vivo Parente. Ita datum fuit Lothario
ab Imperatore Ludovico Pio, item Ludovico Lotharii Primo-
genito; inde poſtmodum invaluit mos etiam Regem Romano-
rum vivo Imperatore in Imperio Electivo eligendi, quemadmo-
dum ita vivente Patre electus eſt Otto II. Aliique; quæ opinio
eſt *Paſquierii lib. 5. des Recherch. de la France Ch. 1. p. 505. & ſe-*
quitur Limnæus *de J. Publ. lib. 2. cap. 15. n. 14.*

33 §. 7. De Titulo *Semper Auguſti* non eſt, cur quidquam

amplius

amplius addamus, cum supra §. 3. occasione Nominis satis de eo sit actum. *Hoc* tamen prætereundum non est, non tantum apud Græcos Imperatores elogium hoc familiare fuisse, ut semet dixerint Perpetuo *seu* Semper Augustos, uti eò facit *Subscriptio Proœmii Institutionum Justiniani*, Item *Nov. 60. 63. 66. & 83.* Sed etiam apud Romanos Imperatores non infrequens, uti videre est 34
apud *Symmachum lib. 2. Epist. 30. & L. 10. aliosq.* Imò & Imperatores Germanicos eum adhibuisse Caroli M. *constitutio Theodonisvillana* de Pace Constituenda, testis esse poterit, ubi legitur: *Imperator Carolus, Pius, Felix, Victor ac Triumphator, Semper Augustus*, prout extat apud *Baron. Tom. IX. Annal ad A. 806. n. 18.* & Goldast. *Tom. 1. fol. 10.* Ita ut hîc meritò deserere cogamur celeberrimum *Bæclerum in Notitiâ Imperii lib. 4. cap. 1. n. 1.* qui dicit, Fridericum I. Augusti Nomini voculam *Semper* primum addidisse. Neque hoc silentio hîc prætermittimus; Non fa- 35
cere nos posse cum *Limnæo*, qui in eo ponit differentiam inter Imperatorem & Regem Romanorum; quod Imperator dicatur semper Augustus, Rex verò tantùm Augustus; *de J. Publ. lib. 2. cap. 15. num. 46.* Cùm contrarium ex Principio Capitulationis Josephi, ibi: **Zu allen Zeiten Mehrer des Reichs** ut & Capitulationum Illorum omnium, qui vivo Imperatore Reges Romanorum sunt electi, Ferdinandi I. scilicet, Maxi- 36
miliani II. Ferdinandi III. IV. aliorumque pateat; Et quamvis in Constitutione *Friderici & Henrici VI. de Pace Constantiæ Consuetudin. Feudalibus subnexa in pr.* Exemplum occurrat; Ubi Fridericus *Semper Augustus*, Henricus verò *Augustus* dicitur, exinde tamen non est formanda Regula, maximè cùm evitandæ repetitionis ergò id ibi factum fuisse videatur; & veteres voce Augusti simpliciter æquè ac cum adjectâ particulâ *Semper* promiscuè sint usi. 37

§. 8. Ad Titulum *Regis Germaniæ* quod attinet, notatu digna est illa quæstio: *Utrum Regis Germaniæ qualitas à qualitate*

Regis Romanorum sit distincta? Et quamvis coincidere videantur ita, ut Imperium Romanum ipsum Regnum Germaniæ oblitterare, si non, quod Blondellus opinatur, tollere videatur, cum Imperium Romanum resideat apud Germanos, adeoque idem
39 omninò sit Regem Germaniæ, vel Regem Romanorum dicere; Sed quia tamen 1. reipsâ differunt Imperium Romanum cujus est electus Rex Romanorum, & 2. ipsa Germania, ex se Regnorum Europæ nobilissimum, utut qualitas Imperii ibi non resideat; cujus Rex est Rex Germaniæ, Nec 3. Imperium Romanum obscurare potest autoritatem Germaniæ, dum ita subdita credi possit ejus, cujus tamen est Domina, Quin imò Papa plus sibi Juris in Germania quàm in Galliâ vel Hispaniâ adscribere non
40 potuit, quàm quod nonnullis falsò persvaserit, Germaniam cum Imperio â se dependere; Hinc si hæc melius & citius distincta fuissent, minus turbarum inde cepisset Germania, ita ut hæc incomoda evitare volens Maximilianus I. Imperator, Titulum Ger-
41 maniæ Regis Titulo Imperatoris vel Regis Romanorum optimo Consilio addiderit. Non tamen immeritò propter incorporationem Imperii Romani Germaniæ factam, rectè dicuntur Comitia Imperialia, quæ sunt Germaniæ, & Imperator, qui est Rex Germaniæ, *vid.* Conring. *de Imp. Rom. Germ. cap.* 12, Bœcl. *in Diss. de S. Rom. Imp.* Burgold. *ad Instr. P. Part.* 1. *pag.* 176. *seq.*

42 §. 9. Sequuntur nunc alii Regis Romanorum Tituli reales, quando salutatur Rex *Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ*, Archi-Dux *Austriæ*; Dux *Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wurtenbergiæ*; Comes *Habspurgi, Tirolis & Goritiæ &c.* Quos singillatim percurrere & simul docere potuissemus, quo jure Singulæ illæ Terræ ad Serenissimos Archi-Duces Austriæ pervenerint; quod jam olim facere intendimus, dum Anno 1682. Dissertationem publicam *de Titulis Magnatum realibus in genere* in hàc Gissenâ habuimus. Sed ne extra Oleas vagemur & prolixiores hîc, quàm par est, simus, maximè cum quæ-

dam

dam illæ Terræ ſint exoticæ, remittimus in quibusdam ad *Limnæi Commentaria ad Capitulationum Prooemia*, inprimis verò ad *Tobiæ Pfanneri Tractatum de Præcipuis Germaniæ Principum Gentibus cap. 1. de Gente Auſtriacâ.* Hoc ſaltem tangendum pau 43
cis, adhibitum hîc eſſe Titulum Romanorum Regis minorem, qui pro arbitrio pro diverſa tamen Negotiorum, Ipſius Regis nomine expediendorum, adhiberi ſolet, cùm longè major ſit, qui in Privatorum literis ad Ipſum datis, vel etiam ſi res depoſcerit, in gravioribus Negotiis, quæ per modum Edicti ſeu Mandati expedienda veniunt, uſurpatur.

CAPUT II.

DE CAUSA ET FUNDAMENTO OBLIGATIONIS ET POTESTATIS REGIS ROMANORUM.

I. Fundamentum *obligationis & Poteſtatis Regiæ* eſt Pactum. 1.
Quod initum eſt inter Regem Romanorum & Electores 2.
Mediante Electione & Acceptatione. 3.

II. *Pactum fit oblati Acceptatione.* 4.
Quod probatur ex naturâ pacti & Legibus. 4.
Electio *pariter ac* acceptatio *in Laudem Dei & utilitatem publicam eſt facta.* 5.

§. I.

Porro in Prooemio Capitulationis JOSEPHI, Romanorum Regis Auguſtiſſimi, occurrit *Cauſa & Fundamentum obligationis pariter ac Poteſtatis in Regem Romanorum delatæ*; Quæ eſt *Pactum* ſeu *Conventio*; Quæ Deo ita dirigente interceſſit inter Laudatiſſimum Regem Romanorum *ex unâ*, & Electores Sacri Romani Imperii *ex alterâ parte*; Dum ſcilicet ab *Hac* Parte facta I

3 est *Electio* ArchiDucis Austriæ, tum jam *Regis Hungariæ*, Serenissimi in *Regem Romanorum in verbis*: Als wir aus Schickung Gottes des Allmächtigen/ durch die vorgenommene ordentl. Wahl zur Ehr und Würde des Römischen Königlichen Namen und Gewalts erhoben/ erhöhet / und gesetzt sind. Ab *illâ* verò Parte *Acceptatio Electionis factæ* per verba: Deren wir uns auch/ GOtt zu Lob / beladen.

4 §. 2. Inde enim Pactum & Conventionem induci, natura Ejus docet, dum exinde Consensus obligatorius nascitur, quem ab Unâ Parte Electio certis conditionibus facta, & ab Alterâ Parte ita acceptata parit, & prætereà *L. 1. §. 2. & 3. ff. de Pact. L. in omnibus 55. ff. de Obl. & Act.* confirmat, acceptationemq; vim habere contractus docent *Natta Vol. 4. Consil. 683. num. 3.*

5 Cothmann. *Vol 1. Consil. 60. n. 73 seqq. Aliique.* Et quemadmodum Electio in Textu describitur ut *divina*, ut *ex causis prægnantibus suscepta*, & denique ut *ordinaria*, ibi: Aus Schickung GOttes des Allmächtigen / durch die / aus bewegenden kräfftigen Motiven und Ursachen vorgenommene ordentliche Wahl; Ita etiam Acceptatio ratione finis sui, quod in Dei nempe laudem & Imperii Romani Honorem, Christianæ quoque Gentis & Nationis Germanicæ, Publicamque Salutem facta sit, non immerito laudatur *in verb.* Deren wir Uns auch GOtt zu Lob/dem heiligen Römischen Reich zu Ehren/und um der Christenheit und Teutscher Nation, auch gemeinen Nutzens / willen beladen.

CAP. III.

DE SUBJECTO ELECTIONIS ACTIVO, PERSONIS ELIGENTIBUS.

I. *In Electione occurrunt* Eligentes *horumque* Titulus, Ordo & Observatio Singularis, 1.

Titulus Curialis *est, quod Electores salutentur* Hochwürdige. 2.

Olim

Salvo

§. I.

1 Circa *Electionem* considerandæ sunt *I. Personæ Eligentes*, quatenus vel Ipsi Electores, vel per suos Ablegatos, in Electionis negotio fuere præsentes, ibique notanda tam *Titulus*, quam
2 *Ordo*, nec non *Observatio Singularis*. Quoad *Titulum Curialem Honorificum*, & quidem *in Concreto talem*, hoc notare licet, quod Electores Ecclesiastici â *R*ege *R*omanorum in textu salu-
3 tentur Titulo, **der Hochwürdigen** / cùm olim non nisi Titulo **der Ehrwürdigen** / uti ex Capitulationibus Caroli V. & sequentium Imperatorum ad Ferdinandum III. usque videre licet, fuerint salutati, ita ut primâ vice in Electione Ferdinandi IV. stylus reperiatur immutatus, ubi Titulus **der Hochwürdigen** Ipsis cœpit
4 attribui, idque postea continuatum. Equidem in Capitulatione Caroli V. & Ferdinandi I. occurrit Titulus **der Hochwürdigen und Ehrwürdigen**; Sed quia tum temporis inter Ecclesiasticos Electores Albertus Moguntinus Archiepiscopus, etiam *R*omanæ Ecclesiæ Cardinalis fuit, Titulus **der Hochwürdigen** respectu Moguntini additus videtur, cum in Capitulatione Maximiliani II. & subsequentium Imperatorum Titulus ille rursus sit omissus, adeoque solum Titulum **der Ehrwürdigen** ibidem
5 videre liceat; *add. hîc* Feltmannus *de Tit. Honor. cap. 48.* Non quasi exinde argumentum alicujus ponderis petere liceat, Cardinales dignitate præcellere Electores Imperii, quod in Lege Imperii fundamentali, ubi præprimis Electorum est negotium, major

major Titulus attribuatur Cardinalibus *quam Electoribus*; cum jam dudum contrarium demonſtravit *Joannes Freinsheimius de Praæ. S. Rom. Imperii Electorum & S. Rom. Eccleſiæ Cardinalium Diatrib. 5.* Sed ſaltem eatenus id valeat; quatenus ſunt ArchiEpiſcopi, & quod Cardinales dignitate vincant ArchiEpiſcopos, non verò Electores, cùm Tituli illi **Hochwürdig** & **Ehrwürdig** ſint Tituli Ordinis Sacri & Clericorum, non Electorum quà talium.

§. 2. Electores porrò Seculares Rex & Imperator Romanus hodiè compellat Titulo **Durchleuchtig**/ quod tempore 6
Ferdinandi III. demum cœpit, in Cujus quippe Capitulatione primum illa vox iisdem attributa legitur, cùm ante illa tempora Titulus **Hochgebohrn** Ipſis tribuatur. Imperatori verò, Cu- 7
jus quoque in Proœmio Noſtro, tanquam Regis Bohemiæ, inter Electores occurrit mentio, non tantum â Principibus & Electoribus, ſed etiam, uti ex Textu videre eſt, ab ipſo Romanorum Rege attribuitur Titulus **Aller-Durchleuchtigſt**; Qui Titulus in Seculo XIV. tempore Caroli IV. & Wenceslai natus dicitur, quamvis Maximilianus I. *in Reformatione Wormatienſi de A. 1495.* **Die Frey-Schöpffen und das heimliche Gericht zu Weſtphalen betreffend**/Fridericum III. Imperatorem appellet **den Durchleuchtigſten** *in pr. circ. fin.* Latinè redditur *Sereniſſimus*; Qui Titulus jam apud antiquos Romanorum Imperatores in uſu fuit, uti ex *L. 6. C. de Præſcr. 30. vel 40. annor.* ubi Anaſtaſio, & *l. 23. §. 4. C. de Nupt. & L. 7. C. de Bon. quæ lib.* patet, ubi Juſtiniano tribuitur. Et quod Carolinis temporibus Imperatoribus familiaris fuerit, vide apud *Bæcler. in Notit. Imperii Lib. 4. cap. 1. num. 1. pag. 84.* Quemadmodum & Rex Romanorum Imperatorem appellat **Unſern Gnädigen Herrn Vater**/cùm Maximilianus I. in ſimili dixerit **Unſer lieber Herr Vater** *d. l.* & Ferdinandus I. Carolum V. **Unſern lieben Bruder und Herrn** *in Capit. in pr.* vocaverit.

§. 3. Alio quoque Titulo Curiali in concreto ſed Sub-

 ſtantivo

ſtantivo Rex Romanorum ſalutat Electores, ut ſcilicet Eos di-
cat Liebe Neven / Oheimen und Chur-Fürſten *juxta Text. Pro-
œmii Noſtri.* Et Maximilianus I. *d. l.* ad Electores & Status Im-
perii ita: Ehrwürdige/ Hochgebohrne / Ehrſame / Edle / liebe Ne-
ven/ Oheimen/ Chur-Fürſten / Fürſten / Andächtige und Getreue:
10 Cujus compellationis ratio variè quidem disquiri ſolet, & *Lim-
næus de J. Publ. lib. 3. cap. 3. n. 36.* poſtquam *Heigii* Opinionem *l. 1.
qu. 4. n. 62.* rejecit, hanc eſſe dicit, quod uti Electores Politicos ex
cognationis vel neceſſitudinis vinculo vocat Oheimen; Ita Ec-
cleſiaſticos, quod ſint Imperii Sororis, Eccleſiæ ſcilicet, Filii,
11 adeoque ex Sorore Nepotes; Neven appellet; vel quia Nepos
etiam avum maternum denotare, apud Ditmarum in Chronico
dicitur Limnæo *ad Capit. Caroli V. in Proœm. ad voc.* Neven,
Avunculus verò Matris fratrem, & eum, qui loco Parentis eſt; Ita
non immerito Electores Eccleſiaſtici Nepotes ſeu Patres, & Se-
12 culares Avunculi, ſeu Qui ſunt Parentum loco, vocentur. Sed
quicquid hujus ſit, Solenne eſt Principibus eos, quos affectione
proſequuntur, *Conſanguineorum, Patris, Filii, Fratris, Amici* no-
mine ſalutare; Unde ſine dubio appellatio illa Curialis trahit ori-
ginem, quam Ruperti temporibus primùm adhibitam eſſe ob-
ſervant. *vid.* Heigium & Limn. *in loc. cit.* quibus add. Freinshem.
de Præc. Elect. Diatr. 3. th. 19.

13 §. 4. Titulos *in abſtracto*, uti vocari ſolent, quod atti-
net; Rex Romanorum Imperatorem vocat Ihre Majeſtät / uti
reliquos Electores Ihre Liebden; Quem Majeſtatis Titulum jam
14 Friderici II. temporibus Imperatori datum obſervat Bœclerus
in *Notitiâ S. R. Imperii lib. 4. cap. 1. num. 1. pag. 85.* quamvis â
Statibus Imperii promiscuè etiam fuerit uſurpatus Titulus Euer
Käyſerlichen Gnaden *vid.* Peckenſtein. *in Theatr. Saxon. part. 1.
cap. 16.* Lehmann. *in Chron. Spir. Lib. 4. cap. 10. p. 300. Edit. in
fol.* add. *Rec. J. de A. 1500. Art. 82. §.* Und wir Chur-Fürſten 3.
ubi Maximilianus I. vocatur Seine Königliche Gnaden. Ferdi-

nandus

nandus I. Carolum V. Imperatorem, fratrem, vocat, Jhre Lieb-den und Käyserl. Majestät / prout apparet *ex Capitulatione* dicti Imperatoris *Ferdinandi I. in pr.* Contra Imperator *R*egem *Ro-* 15
manorum pariter ac *R*eges Exteros salutat Jhre Königl. Würde / uti eò facit *Capitulatio Ferdinandi I. in princ.* quod & Status Imperii universim considerati, quoad Exteros, sunt imitati, quemadmodum Consultatio Comitialis docet in *Act. Publ.* Londorpii *Part. V. pag. 125. seqq. add.* Arum. *de Comit. cap. 3. num. 44.*
Quamvis hodiè post Instrumentum Pacis Westphalicæ & Exte- 16
ris *R*egibus Titulus Majestatis attribui soleat, uti constat ex *Instr. Pacis tàm Osnabrugensi quàm Monasteriensi art. 1. & passim*, ut & ex Tractatu *Neomagensi art. 1.* & *Pace* nuperrima *Rysvvicensi*. Et hæc de Titulis Curialibus impræsentiarum sufficiant!

§. 5. Quod porrò *Titulos Electorum reales* concernit, 17
spectant illi vel ad Electorale Officium, vel ad Terras Electorum, quas vel possident, vel in Ipsas prætendunt; *In Electoribus Ecclesiasticis* duplicis officii in textu fit mentio, ut nimirum dicantur *Archi-Episcopi & ArchiCancellarii Imperii.* ArchiEpiscopi sunt 18
Præsules Episcoporum unius Provinciæ, uti ex *Can. 1. dist. 21.* notat Lancellotus *in Instit. Jur. Canon. lib. 1. Tit. 5. §. 2.* In Imperio
*R*omano inter ArchiEpiscopos eminent Moguntinus, Treviren- 19
sis, Coloniensis & Salisburgensis. Quos inter *Moguntin⁹* in Ecclesi- 20
asticis suffraganeos habet Episcopos Herbipolensē, Wormatiensem, Spirensem, Eichstadensem, Argentinensē, Constantiensem,
Augustanum, Hildesiensem, Paterbornensem & Curiensem; *Tre-* 21
virensi verò Archiepiscopo subsunt Episcopus Metensis, Verodunensis & Tullensis, quippe Cujus salvum mansit jus Metropoli-
tanatus, per *Instr. P. Monasteriense §. Primò quod 70.* Et *Coloni-* 22
ensi Episcopus Leodiensis, Osnabrugensis & Monasteriensis; *Sa-* 23
lisburgensis porrò Suffraganeos habet Frisingensem, Ratisbonensem, Pataviensem, Tridentinum, Brixiensem, Gurcensem, Chie-

mensem, Seccoviensem, Laventinum & Viennensem Episco-
24 pos; *vid.* Bucelinum *in Germania Sacra Part. 1. fol. 2. 24. & 33.* Pels. *de Jurisd. Episc. Germania Tit. 2.* Ziegler. *de Episcop. lib. 4. cap. 22.*

§. 6. Porrò etiam Moguntinus, Trevirensis & Colonien-
25 sis, ArchiEpiscopi, sunt *ArchiCancellarii Imperii*, Et Moguntinus quidem per Germaniam, Trevirensis verò per Galliam & Coloniensis per Italiam, uti testatur *A. B. cap. 2. §. 2. cap. 1. §. 11. & 12.* Qnorum unusquisque baculum, in quo Sigilla vel Typaria Im-
26 perialia seu *R*egalia appensa sunt, manu contingit & ante Imperatorem vel *R*egem reverenter in mensam ponit, Illo in cujus ArchiCancellariatu Curiam ipsam celebrati contingit, in medio procedente, aliis duobus ex alterutro latere subjunctis. *R*ex verò Sigilla Ipsis statim restituit, & Is, in Cujus ArchiCancellariatu Curia est, Majus Sigillum collo appensum usque ad finem mensæ gestat. Baculus verò argenteus duodecim marcas habens in pondere, unà cum Sigillis & typariis, nec non cum Equo mittitur Cancellario Imperialis Curiæ, vel potius ViceCancellario, cujus officium est Sigilla & typaria Imperialia custodire, & Instrumentis atque literis Imperatoris, nomine suo subscripto, apponere, cùm raro hoc Ipse Imperii ArchiCancellarius, interdum tamen, facere soleat, de quibus videatur *A. B. cap. 27. §. 2. & ibi* Limnæus. Item *Mallinckrot. de ArchiCancellariis Imperii part 2. pag. 113.* Et hoc, perinde uti Electorio
27 Jure, statim ac legitimè, communi vel plurium Capitularium suffragio, sunt electi, gaudent, antequam à Pontifice sint confirmati vel Pallium sit acceptum, quia neutrum jus exercent ut Episcopi; unde nec sede vacante Capitulum id habet, licet in iis, quæ ut
28 Episcopus exercet, eadem possit Capitulum *cap. un. de Majorit. & Obed. in 6. & cap. 6. X. de Constitut.* sed ut Electores Imperii, vi ac virtute Feudorum *R*egalium, quæ ab Imperatore & Impe-

rio

rio immediatè possident. *vid. A. B. cap. 7. §. 2. cap. 20.* Arum. *disc. 1. ad A. B. th. 24. & de Comit. c. 4. n. 103.* Schutz. *Vol. 1. Disp. 7. th. 7. lit. L.* Sprenger. *in Synopsi cap. 9.* Tempore Electionis Josephi 29
Romanorum Regis *in Praesulatu Moguntinensi* sedebat Reverendissimus Princeps Elector ANSHELMUS FRANCISCUS ex Generosissimâ Familiâ Baronum de INGELHEIM prognatus, quam Sedem hodiè tenet Reverendissimus Princeps Elector, LOTHARIUS FRANCISCUS, Episcopus Bambergensis, ex illustri Baronum de SCHONBORN Familiâ progenitus. *Trevi* 30
rensis verò *ArchiEpiscopus* hodiè adhuc per Dei gratiam est Reverendissimus Princeps Elector, JOHANNES HUGO, Episcopus Spirensis, Administrator Prumiensis & Praepositus Weissenburgensis &c. Imperialis Camerae Judex; ex illustri Baronum de ORSPECK Familiâ oriundus. *Sedem* denique *Coloniensem* 13
habet Reverendissimus & Serenissimus Princeps Elector JOSEPHUS CLEMENS, Dux Bavariae, Comes Palatinus Rheni &c. Et haec de Electoribus Ecclesiasticis hîc sufficiant, quoad reliqua quae hîc cumulari multa possent, Lectorem Benevolum ad Commentatores ad A. B. maximè verò ad *Dn. Thulemarium de Octoviratu* remitto.

§. 7. Officia Secularium quoque Electorum in textu 32
exprimuntur; Ita ut S. R. J. ArchiPincernae, ArchiDapiferi, ArchiMareschalli, ArchiCamerarii, & ArchiThesaurarii ibidem 33
fiat mentio. *Rex* enim *Bohemiae* est *S. R. Imperii ArchiPincerna* Ertz-Schenck/& in celebratione Curiae Imperialis primũ Potum, Vinum scilicet aquâ permixtum, Imperatori porrigit, per *A. B. c. 27. §. 5.* qui hodiè est Sacratissimus Imperator LEOPOLDUS, Orbi Christiano ex *Ferdinando III. & Mariâ Philippi III. Hispaniarum Regis, Filiâ* Anno Christi 1640. d. 9. & 19. Jun. fausto sidere à Deo datus, & Anno 1656. d. 14. Septembris Rex Bohemiae & S. R. J. Elector factus & creatus; *Dux* verò *Bava-* 34
riae per Instrumentum Pacis Westphalicae art. 4. est *S. R. Imperii*

ArchiDapifer & Elector Ertz Truchseß / & in Coronatione Regiâ de Bove assato cibos, in quatuor scutellis, mensæ Regiæ apponit; juxta *A. B. cap. 27. §. 4.* Qui hodiè est Serenissimus MAXIMILIANUS EMANUEL *Superioris & inferioris Bavariæ nec non Superioris Palatinatûs Dux, Comes Palatinus Rheni &c.* Natus Anno 1662. d. 11. Julii ex Ferdinando Maria, Electore Bavariæ & *H*enrietta Adelheidâ, Victoris Amadei, Ducis Sabaudiæ

35 Filiâ. Porrò *Dux Saxoniæ* est *S. R. J. ArchiMareschallus*, & Elector, Ertz Marschall / qui in Solenni Imperiali Curiâ mensuram argenteam avenâ plenam accipit, & primitus venienti dat famulo, Equo Imperatoris ministraturo, juxta *A. B. cap. 27. §. 1.* Qui tempore Electionis Josephi Romanorum Regis fuit gloriosissimæ memoriæ Princeps & Elector Johannes Georgius III. *Dux Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, Burggravius Magdeburgensis, &c.* qui in Filio Serenissimo, S. R. J. Principe & Electore, F*R*IDERICO AUGUSTO ex Anna Sophia, Friderici III. Daniæ Regis, pientissimæ memo-

36 riæ, Filiâ d. 12. Maji 1670. progenito, & d. 15. Septembr. in Regem Poloniæ coronato, hodiè floret & virescit. Ulterius *Marchio Brandenburgicus* est *S. R. J. ArchiCamerarius* & Elector, Ertz-Cämmerer / qui in celebratione Curiæ Jmperialis malluvium argenteum cum gutturnio accipit, & aquam manibus abluendis Regi Romanorum præbet, Secularibus reliquis mantile interim tenentibus; *E*st hodie FRIDERICUS III. *Marchio Brandenburgicus & Burggravius Noribergensis &c.* ex gloriosissimæ recordationis Principe & *E*lectore, F*R*IDE*R*ICO WIL*H*ELMO Marchione *Brandenburgico, Duce Prussiæ &c.* & Louysâ *Hen-*

37 riettâ, Henrici Friderici, Principis Arausionensis Filiâ Anno 1657. natus. Denique est *Comes Palatinus Rheni*, qui S. *R.* J. *E*lector est & *ArchiThesaurarius* post Instrumentum Pacis *Cæsar. Suec. Art. 4. §. Quod ad Domum Palatinam* & Cæsar. Gall. *§. Quod ad 13.* Qui tempore Electionis Josephi *R*omanorum *Re-*

gis

gis fuit Serenissimus gloriosissimæ memoriæ Princeps & S. *R.* J. *E*lector, PHILIPPUS WILHELMUS *Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ &c.* Augustissimi *R*omanorum *R*egis Josephi Avus maternus; Qui in Serenissimo S. *R.* J. Principe & *E*lectore, JOHANNE WILHELMO, ex Serenissimâ Conjuge *E*lisahethâ Amaliâ, Serenissimi Georgi II. Landgravii *H*asso-Darmstadini, pientissimæ memoriæ Principis, Filiâ, *A. 1658. d. 19. Aprilis* progenito, adhuc hodiè vivit. Serenissimum Principem & Electorem, GEORGIUM LUDOVICUM, *Ducem Brunsvicensem & Luneburgensem &c.* Reverendissimi & Serenissimi Principis, *Ernesti Augusti*, Episcopi Osnabrugensis & Ducis Brunsvigo-Luneburgensis, primi acquisitoris Electoratus, beat. mem. ex *Sophiâ* Palatinâ *A. 1660. d. 28. Maji.* Progenitum, cùm Ejus nulla in Proæmio Nostro mentio, lubens prætereo.

§. 8. Nunc etiam de Titulis *E*lectorum realibus ratio- 38
ne Terrarum, quas possident, vel in eas prætendunt, tractandum esset; Sed quia tantum aliquarum in textu fit mentio, & præterea in Prooemio nobis nimiū prolixis esse non licet, hâc vice de iis aliquid tradere supersedemus, & potius ad supra laudati *Tobiæ Pfanneri* Tractatum *de Præcip. Germaniæ Principum Gentibus cap. 2. 3. & 4.* remittimus. Hoc tamen non omninò omittendum, ex 39
textu observari posse, Serenissimos Electores Bavarum, & Palatinum ferè eodem quidem uti titulo, more tamen converso; ita ut *E*lectoris Bavariæ Titulus sit, *Dux Bavariæ, Comes Palatinus Rheni &c.* Palatini verò hic: *Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ &c.* Atq; hæc sufficiant de Titulis Electorum!

§. 9. De Ordine *E*lectorum, cùm ille in *A. B. cap. 4. 6. 8.* 40
9. 10. & 22. satis sit definitus, plura dicere est supervacuum. Hoc tamen occasione Principii Capitulationis Josephi observare licet, quod primo loco sint collocati Præsentes, posteà verò Absentium Legati; Inde enim est, quod *E*lectores Bavariæ & Palatinus sint prælati, & quidem Hic non tantum Legatis Saxonis & Bran-

Brandenburgici, sed etiam Uterque Legato Imperatoris, tam
41 quam Regis Bohemiæ, quod (1.) præter Textum *A. B. cap. 28. §. 6.* ubi dicitur, quod Nuncius *Electoris* absentis admitti quidem debeat, in mensâ tamen vel sede mittentis non sedeat; Et (2.) rationem, quod Dignitas in Principe sit propria, in *Legato* verò saltem per repræsentationem & Jure alieno; (3.) In Comitiis Ratisbonensibus A. 1653. *d. 11. Martii* res ita est decisa, ut salvo semper *Directorio*, salvoque *Laterum & Votorum Ordine*, absentium Electorũ Legati cedant Electoribus præsentibus; quemadmodum illam decisionem videre licet apud Autorem der Grundfeste des heil. Röm. Reichs *Part. 2. cap. 4.* & apud Speidelium *in*
42 *Notab. voc. Præcedenz.* Habet enim *Elector* Moguntinus in Collegio Electorali Directorium, quemadmodum & Decanus Collegii vocatur ab Imp. Sigismundo, apud Londorp. *Act. Publ. Tom. 1. lib. 1. cap. 5. num. 22.* nisi quod in nonnullis causis & inprimis religionem Aug. Conf. concernentibus, etiam *Electori* Saxoniæ attribui soleat *vid.* Sprenger. *in Lucern. mod. Stat. pag. 34.* & Limn. *lib. 3. cap. 10. num 33. & ibi.* Fritsch. *& ad L. 9. cap. 1. num. 134.* Grund-fest des heil. Röm. Reichs *Part. 2. cap. 4. p. 97.* *Habet* etiam Collegium *Electorale* sua *Latera, Dextrum* scilicet & *sinistrum*; *Illud*, quando Sessionem Suam, uti in *Electionis* Conclavi fieri solet, *Electores* habent, occupant Brandenburgicus, Bavarus, Rex Bohemiæ, si præsens est, & Trevirensis vel Coloniensis alternando; *Hoc* verò reliqui. Deniq; etiam habent *Electores* Ordinem Votorũ in A. B. cap 4. præscriptum, ita ut ad Rogationem Moguntini *Elector* Trevirensis Primum habeat Votum, Coloniensis secundum, Rex Bohemiæ tertium, Bavarus quartum, Saxo quintum, Brandenburgicus sextum, Palatinus septimum, & Moguntinus ad rogationem *Electoris* Saxoniæ octavum & ultimum. Utut ergò Moguntinus Elector per Legatum præsens est, tamen regulariter retinet Directorium; nec Elector Palatinus in *Electione* Josephi dextrum sessionis latus

occu-

occupavit, licet Rex Bohemiæ & Brandenburgicus *Elector* â dextro latere abfuerint; nec ante Legatos Regis Bohemiæ, Saxonis, & Brandenburgici, ſed in ſeptimo loco ſuam dixit ſententiam.

§. 10. Qui verò Abſentium *E*lectorum Legati fuere, Illi etiam in Textu exprimuntur, adeoque nec hic nulla *E*orum facienda mentio. In victiſſimi enim Imperatoris Leopoldi, tanquam Regis Bohemiæ, Legatus fuit Dn. *Franciſcus Udalricus*, Comes Kinsky â Kuniz & Zettaw, Dominus in Klumaz ad Zitlinam, *Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Conſiliarius Intimus, Camerarius, Vicarius Regius, Provincialis Curiæ Regiæ Aſſeſſor, Appellationum Præſes, Aulæque Regiæ in Regno Bohemiæ Præfectus*; Jam olim A. 1679. ad Pacem Noviomagenſem Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Ablegatus. Sereniſſimi vero *E*lectoris Saxoniæ Johannis Georgii III. gloriſiſſimæ memoriæ Legatus fuit, Dn. NICOLAUS, S. R. J. Bänneresius & Liber Baro DE GERSDORFF, Dominus Baruthi, Hennersdorffi, Brettingæ, *H*auswaldæ, Rackelii, Buchwaldæ & Beutelsdorffi, *Sereniſſimi Electoris Saxoniæ Conſiliarius Intimus, Conſilii Statûs Sanctioris Director & Supremus Superioris Luſatiæ Præfectus*; Sereniſſimi deniq; *E*lectoris Brandenburgici Friderici III. Legatus fuit Dn. SYLVESTER JACOBUS â DANCKELMAN, olim in Academiâ Heidelbergenſi Jurium Profeſſor celeberrimus, poſtea Cameræ Spirenſis Aſſeſſor & inde Sereniſſimi ſui Electoris ad Comitia Ratisbonenſia Ablegatus; nunc pie defunctus.

§. 11. Singulariter in hoc Procemio Capitulationis Joſephi circa Perſonas Eligentes obſervandum venit, quod in nullâ aliâ præcedentium Impp. & Regum Capitulatione occurrit; Scilicet, quod Sacratiſſimi Imperatoris Leopoldi, tanquam Regis Bohemiæ, expreſſa in eo mentio fiat, cùm tamen in conficiendâ & præſcribendâ Capitulatione nullas videatur habere partes, prout jam in *Diſſertatione Præliminari de Capitulatione Cæſareâ in genere Cap. 3. §. 8.* dictum. Aut enim inde patet, 44 45

quod ad concludendam & præscribendam Regi Romanorum. Capitulationem fuerit admissus, idque exinde defendi possit, (1.) quod cùm jus eligendi habeat, *E*lectio illa non abstractivè sed cum obligatione ad Capitulationem eidemque insertis conditionibus, sit consideranda, uti in *dissert. Prælim. cap. 3.* dictum, & (2.) quod Conceptum Capitulationis Josephi Legato Regio Bohemico, perque Eundem Cæsareæ Majestati, tanquam *R*egi Bohemiæ, d. 22. Januarii, biduo ante Electionem sit communicatum, quæque ad illud in *Artic. 4. 5. 6. 12. 17. 34. 35. 40. 43. & 47.* observaverit monenda *R*ex Sacratissimus, ab Electoribus præviâ deliberatione partim sint attenta; quodque (3.) in præcedentibus Capitulationibus, & quando Regi Bohemiæ, communicatum est Conceptum Capitulationis, id præviâ perlectione sine ullis monitis reliquis Electoribus restituerit, hoc Juri Ejusdem aliquid monendi præjudicare nequit, cum communicatio illa non censeatur frustra fieri, sed potius eum in finem, ut si quid occurrat, quod moneat, id faciat; Imò (4.) quod *R*ex Bohemiæ non tantum, quando Capitulatio Regi Romanorum noviter electo præsentatur, sed etiam, quando solennem & juratam ad *E*andem promissionem præstat, absque omni
46 omninò exceptione nunquam non sit admissus. Aut verò admissio illa non est obtenta & tum distinguendum inter Electionem ejusque confirmationem & inter Capitulorum conclusionem seu præscriptionem; Ita ut Regis Bohemiæ in Prooemio saltem propterea fiat mentio, quod Electionis actus ibidem recenseatur, & quod ad Capitulationis præsentationem, Regisque Romanorum ad eandem obligationem concurrat; unde tamen concludi non posset; quod etiam ad deliberanda & concludenda Capitula concurrere debeat, benè tamen nihilominus in Prooemio dicatur, etiam de Rege Bohemiæ, quod cum Rege Romanorum de Capitulatione convenerit; Quæ verò altioris videntur esse indaginis.

§. 12. An-

§. 12. Antequam materiam de Electoribus finiamus, 41 non est omninò prætereunda vulgaris quidem sed vexata Quæstio *de Electorum Origine*. Sed quia in Prooemio Nostro nulla de eâ dicendi se offert occasio, breviter eam & primis, quod dici solet, labris attingemus, B. L. ad Christophorum Gevvoldum de Electoratu, *Schvvederum in Introd. Jur. Publ. Part. Spec. Sect. 2. cap. 2.* §. 2. Thulemarium *de Octoviratu cap. 7.* vel etiam ad *Bœclerum in Not. S. R. Imperii lib. 6. cap. 1. & Nostras in Eum Notas* remittentes. Ibi enim videri poterit, quam varia occurrat Scriptorum eâ de re opinio, quidque contra Singulos opponi soleat & possit. Si tamen certum aliquod tempus, ubi cœpit septem Electorum inclytum Collegium, statuendum, Probabiliorem sententiam Nos putamus esse illam. *Quod Electione, Regum Romanorum, in* Conrado I. *cœpta, postea* Ottonis III. *ævo, Lege quidem Jus eligendi Germanis sit confirmatum, penes tamen plures & potiores Imperii Principes adhuc permanserit, donec* Ottonis IV. *vel* Friderici II. *ætate numerus Electorum lege est determinatus*; Ottonem enim III. Potestatem Romanorum Imperatorem eligendi Principibus Germaniæ dedisse ex *Martino Polono, Leopoldo de Babenberg, Joanne Trithemio, Nauclero, Platinâ* aliisque docent *Schardius de Elect. Germ. Princ. &* Gevvoldus *de S. R. J. Electoratu cap. 6.* & facit eò celebris Rerum German. Scriptor *Huldericus Mutius lib. 14. de Germania; in Tom. II. Pistoriano.* Monstrant verò Temporum illorum Historiæ post Ottonem III. Electionem Regum Romanorum fuisse penes plures & alios Principes Imperii, quàm posteà sunt determinati. Imò post mortem Henrici V. Imperatoris Edictum Principum Imperii de obitu Imperatoris *Henrici* V. Augusti & Novâ Electione faciendâ, exstat apud *Goldast. in Constit. Imperial. Tom. I. pag. 259.* ad Annum Christi 1126. unde colligi potest, jus penes universos Imperii Principes Eligendi Imperatorem tum temporis adhuc resedisse; Et non ab Electoribus posteâ determinatis electum esse Ottonem IV. docet quoque *Arnoldus in*

Chron. Sclav. lib. 7. cap. 15. ubi dicit: *Omnes igitur Principes qui convenerant ac si divinitus inspirati, voto & unanimi consensu Ottonem in Romanum Principem & semper Augustum elegerunt.* Præterea quoque Principum Imperii Diploma de Electione Ottonis IV. apud *Goldastum Tom. 1. fol. 287.* & Gevvoldum *de Elect. cap. 7. pag. 723.* idem statuit. Quod verò tempore Ottonis IV. vel saltem Friderici II. Imperio numerus Electorum sit determinatus probat Constitutio dicti Ottonis apud *Goldastum in Constit. Imper. Tom. III. ad Ann. 1209. pag. 371.* ex communicatione τῦ πάνυ Marquardi Freheri, quæ hæc est: *Imperatorum nullus hereditariam dignitatem vindicato; Principes* Sex: *Sacri Ordinis* Tres; Moguntinus, Trevirensis & Coloniensis; *Profani* totidem: Comes Palatinus Rheni, Dux Saxoniæ & Marchio Brandenburgensis *Eum deligunto, Hi si discordes fuerint,* Bohemiæ Regem *cooptanto.* Quam confirmat Testimonium *Alberti Stadensis Abbatis ad Annum M. CC. XL. in Chronic.* dicentis: *Ex Prætaxatione Principum & Consensu* (mediante quo jus eligendi Illis concessere) *eligunt Imperatorem, Trevirensis, Moguntinus & Coloniensis; Palatinus eligit, quia Dapifer est, Dux Saxoniæ, quia Marscalcus, & Marggravius de Brandenbourg, quia Camerarius. Rex Bohemiæ, qui Pincerna est, non eligit, quia non est Teutonicus.* Quæ ad verbum fere leguntur quoque in Speculo Saxon. circa illa tempora compilato, *lib. 3. Art. 57.* addatur *Martinus Polonus,* qui vixit Friderici II. ætate *in Vitâ Ottonis III,* & de eo *Cardinalis Baronius Tom. X. Annal. ad Ann. 996.* Quam etiam penè sententiam sequitur *Johannes Freinshemius de Præced. Elector. & Cardin. Diatrib. 3. §. 27. seqq.* Ita ut in Comitiis Veronæ A. M. CC. XLV. habitis legem illam latam fuisse statuat; Nec displicet *Clarissimo & harum rerum peritissimo, nunc pie defuncto Viro* Boeclero *in Notit. S. R. J. lib. 6. cap. 1.*

CAP.

CAPUT IV.

DE SUBJECTO PASSIVO, PERSONA sc. ELECTA s. REGE ROMANORUM.

§. I.

Porrò circa Electionem consideranda est II. Persona Electa, quæ est *Serenissimus* JOSEPHUS, *ArchiDux Austriæ*, jam tum *Rex Hungariæ &c.* cujus breviter notanda habilitas, uti *cap. 2. A. B.* eam requirit & juxta dictam Auream Bullam, inque Eam Commentatores, æstimatur (1.) ex *Sexu* (2.) *Ætate* (3.) *Prosapiâ* (4.) *Professione* & (5) ex *Statu*, de quo videantur *Arum. Vol. 1. Jur. Publ. Disc. 6.* Limn. *de Jur. Publ. lib. 2. cap. 2. & Tom. 1.* 1

 Addit.

Addit. pag. 208. Add. *Notæ Nostræ in* Myler. *de Princip. & Stat. Imper. cap. 8. §. 8.*

3 §. 2. De *Sexu, Professione & Statu*, quod scilicet Mas,
quod Christianus, quod Laicus sit, non est, cur aliquid adda-
mus, cùm ea, quæ manifesta sunt, non egeant probatione *cap.*
4 *super eo 3. X. de Testib. cog.* Quemadmodum nec *in Hypothesi*
ratione *Prosapiæ* illustris *Germanicæ*, aliquid monendũ, cùm no-
tum sit, Serenissimum Regem ex Stemmate Austriaco & Pala-
tino utroque Serenissimo, esse oriundum, Patre scilicet LEO-
POLDO, Invictissimo Romanorum Monarchâ, & Matre Au-
gustissimâ ELEONORA MAGDALENA TERESIA, Filiâ
Serenissimi nunc piè defuncti Electoris Palatini, PHILIPPI
WILHELMI, ex Serenissimâ Conjuge ELISABETHA AMA-
LIA, nata Landgravia *H*asso-Darmstadina, Serenissimi Princi-
pis GEORGII II. *H*assiæ Landgravii pientissimæ memoriæ Filiâ,
progenitâ.

5 §. 3. *In Thesi* verò magnæ quæstionis est: *An* scilicet *alium
quàm Germanum eligere in Romanorum Regem liceat?* Quæ quæ-
stio vehementer in præcedente XVI. seculo electionis Caroli
6 V. tempore, est agitata; quando Franciscus I. Rex Galliarum &
Carolus quoq; V. Rex *H*ispaniarum simul ambibant Imperium,
*R*ichardo scilicet Electore Trevirensi acriter pro Francisco, Al-
berto verò Moguntinensi Electore pro Carolo V. disputante;
7 Ubi inter alia Moguntinus hoc inprimis urgebat, quod Ca-
rolus V. utpote Maximiliani I. ex Filio Philippo I. *H*ispaniarum
*R*ege Nepos, ex Gente Germanica esset; Franciscus verò pro
peregrino Principe haberetur; *Ast Lege se prohiberi dicebat alium
quam Germanum eligere*; quam etiam sententiam Electores reli-
qui approbarunt, quemadmodum Georgius Sabinus *de Elect.
Caroli V. §. Hæc Cum Gallici &c.* & Sleidanus *lib. 1. de Stat. Rel.
§. Ubi ventum est*, commemorant.

8 §. 4. Exinde quæsitum ulterius est; *Quæ sit illa lex?* &

An

An sit scripta vel tradita? De quâ Huldericus Mutius *in lib. 14. de Germaniâ* ubi de Ottone III. agit, ita: *Huic*, inquit, *Constitutioni* (scilicet de Electoribus) *aliam addidit, volens patriæ dignitati consulere; sancivit enim, ut Soli Germani eligant; & non eligant alium, quàm Germanis Parentibus natum.* Et Franciscus Irenicus *in Exegesi Germaniæ lib. 3. cap. 33.* ita scribit: *Ut eò diutius Imperium penes Germanos incalesceret, Legem dixerunt Imperatores; Ne externus unquam rerum summâ potiretur.* Quos una cum Spangenberg. *in Chron. Sax. c. 154.* laudant *Heigius in Quæst. illustr. Part. 1. qu. 5.* Arum. *Vol. 1. Jur. Publ. Disc. 6.* & Strauch. *in Diss. Exot. 4. §. 4.* & in *Inst. Jur. P. l. 1. Tit. 3. §. 15.* Unde, si hæc vera, dicendum: Expressam potius & scriptam Legem illam 9
10
esse, quā tacitam seu traditam, dum expressè sancita esse *Mutio* dicitur; tradita verò lex non tam sancitur; quàm introducitur; nisi fortè per Legem scriptam intelligere velis Legem, per scripturam publicatam, ita, ut sub tradita Lege etiam expressè sancitam comprehendere possis; Quæ ipsa latius excussimus *in Notat. ad* Boecl. *Notit. Imper. lib. 4. cap. 1. p. 94. ad quæst. An alium quàm Germanum &c. seqq.* Ubi verò laudatus Bœclerus Strauchium nimis facilem in credendo iis, quos laudat, esse dicit, cùm noviores 11
sint, & Exempla Alphonsi & Richardi in contrariū prostent; cui tamen respondere annititur in *Inst. J. Publ. d. l.* ut & *Heigius d. l.*

§. 5. Ad *Ætatem* Regis quod attinet, tempore Electio- 12
nis nondum XII. compleverat annum. Natus enim est, die 13
decimo sexto seu *vigesimo sexto Julii. An. 1678.* Electus verò die *14. seu 24. Januarii* & coronatus *d. 26. Jan. A. 1690.* Dubium ergò ex 14
Aureâ Bullâ hoc oritur, quod secundum eam ætas octodecim demum annorum æstimari videatur legitima, quemadmodum de ætate Electorum statuitur in *cap. 7. §. 2. A. B. Caroli IV.* ut & in *A. B. Sigismundi §. Et Talis Successio* vers. *Ætatem.* apud Goldast. *Tom. Un. Constit. fol. 145.* vid. Rumelin. *ad A. B. Part. 1. Diss. 7. th. 5. in fin.* Sed quia A. B. de ætate Regis Ro-

manorum

manorum nihil habet, â Personæ verò Eligentis habilitate ad habilitatem Personæ Eligendæ invalidũ omninò ducitur argumentum, inprimis cùm Potestas Regis Romanorum, vivô Imperatore, Invictissimo Leopoldo, quem ad seram usque senectutem vivere Boni sperant & vovent omnes! quiescat; Et exempla Regum Romanorum, qui 18. annorum ætatem nondum adimplevere, Ottonis scil. III. aliorumque, prostant; Hinc ex
16 ætatis defectu inhabilitas aliqua allegari nequit. Interea tamen *Capitulationi Josephi Artic. 47.* est insertum: *Ne Regimen vel Administrationem Sacri Romani Imperii, Eodem forte vacante, in Præjudicium Vicariorum Imperii ante ingressum Anni ætatis Decimi octavi capessere præsumat.* Quamvis Imperator, uti *Dn. Joannes Christianus* Müldener *in Præfatione Capitulationis Harmonicæ* observat, ad dictum Articulum per Legatum Suum Bohemicum monuerit, ut tempus illud anni decimi octavi ad annum decimum quartum restringeretur.

CAP. V.

DE OBJECTO, ET CAUSA ELECTIONIS MATERIALI.

I. Objectum *seu* Causa Materialis *Electionis.* 1.
Nomen *Regium quale?* 2.
Dignitas *Regia qualis?* 3.
Primas defert Imperatori, sed primas prætendit præ Regibus cœteris. 3.
Cui contradicunt Galli. 4.
II. Potestas *Regia quid sit? Ejusque ad administrandum necessitas.* 5
Effectus *Ejus sunt Jura Majestatica & Regalia.* 6.
III. *An Potestas Regis Romanorum sit ordinaria, an delegata?* 7.
Rationes pro delegatâ 1.2.3.& 4. 8.
IV. *Ordinaria probatur*
(1.) *Ex* Nomine Majestatis. 9.
(2.) *Ex* Plenitudine Potestatis. 10.
(3.) *Quod dicatur* ex Propriâ potestate *agere.* 11.
(4.) *Quod* Reservata *exerceat.* 12
(5.) *Quod multa attribuantur Impe-*

§. 1.

ULterius circa Electionem consideranda III. est *Causa materialis & Objectum* seu Res, ad quam Rex Romanorum est electus, quæ est *Nomen, Dignitas & Potestas Regia*; & exprimitur his verbis: **Zu Ehr und Würde des R. Königl. Namens und Gewalts erhoben.** De Nomine hîc non est magnoperè laborandum, sed sunt saltem repetenda illa, quæ supra *cap. 1. §. 6.* jam sunt tradita, & quod in illo hic sensu capiatur Nomen Regis Romanorum, quando vivo adhuc Imperatore in Regem est electus; de quo plura

1

2

plura habemus in *Annotatis ad* Bœcler. *Notit. Imperii lib. 4. cap. 1.*
3 *num. 1. & cap. 2. in pr.* Quod verò ad *Dignitatem* attinet, exinde illa judicatur, quod Imperatori quidem primas meritò deferat, adeò ut Eum etiam Dominum Suum appellet, uti præter Capitulationem Josephi *in Proœm.* ibi: Unsern Gnädigen HERRN Vater & Ferdinandi I. *in Proœm.* ibi: Unser lieber Bruder und HERR; etiam testatur *R. J. de A. 1555. in pr. & §.* Solches alles *143. & passim*; Præ reliquis tamen Regibus contra Ipsi primas tribuant Doctores Juris Publici, uti probat *Besold. in Diss. de Præcedent. c. 2. n. 5. seqq.* Limnæus *lib. 2. cap. 15. n. 44.*
4 & prolixè Crusius *de Præced: lib. 3. cap. 3. num. 10. seqq.* Contradicunt tamen Scriptores Gallici; *vid.* Jacob. Gothofred. *de Præc. part. 1. cap. 1. th. 4.* Aubry *part. 2. de la Preeminence des Roys de France.* Quæ latius excutere nostri nunc non est instituti. *Vid.* rationes pro & contra apud *dd. Autores* & *ibid.* allegatos.

5 §. 2. Potestas Regia *est quasi complementum & efficacia Regiminis & administrationis Regiæ concessæ*; Uti enim Hæc, quæ hominum est imbecillitas, sæpè etiam perversitas & malitia, sine Illa cum effectu geri nequit; Ita etiam quo major est hominum multitudo, quoque magis perversa eorum pertinacia; Sic quoque major Potestas eos in ordine retinendi requiritur. Ef-
6 fectus ipsius, qui quasi quidam rivi ex fonte suo fluunt, dicuntur Jura Regia, Regalia seu Jura Majestatica, quæ sicuti Potestatem Summam tanquam Causam suam supponunt; Itá etiam hæc Officii seu Obligationem Regiam, cui assistit, efficaciam & complementum addit, supponit; Unde quatenus ad illa obligatur Rex Romanorum, *Officii*, quatenus autem Officio Illi efficacia est addenda, *potestatis* vel *juris* nomine venit; quamvis haud rarò utrumque sub Jurium Majestaticorum nomine comprehendi videas.

7 §. 3. *An* verò *Potestas Regis Romanorum sit ordinaria & propria; an delegata seu mandata?* insignis est apud Doctores Juris Publici quæstio. Pro delegata seu mandata pugnat (1.) quod

omnia ad mandatum Imperatoris facere dicatur. Ita enim *Capitulatio Rudolphi II. art. 32. & Ferdinandi III. art. 49.* habet: Wir sollen und wollen auch Uns keiner Regierung oder Administration im heiligen Römis. Reich weiter oder anders unterziehen/ Dann so viel Uns dessen von Käyserlichen Majestät vergönnet und zugelassen wird. *Add. R. J. de An. 1555.* §. Damit aber 4. §. und wiewohl 141. & §. Solches alles 143. ibi: Gereden und versprechen Wir/ an stat und im Nahmen Ihrer Käyserl. Majestät. (2.) Quod in Recessibus Imperii Imperatoris tantum nomine agere dicatur, uti huc pertinet *R. J. de A. 1557. §. 1. ibi*: Haben wir im Nahmen und an stat der Röm. Käyserl. Majestät einen andern Reichs-Tag bestimmet. (3.) Quod Carolus V. cùm An. 1555. in Belgio esset, & interea Mandatum *R*egi Romanorum reliquisset, ad Commissarios suos, ad Comitia Augustana missos, ita scripserit: Daß sie sich in solchen Fall gegen Ihren freundl. Lieben Bruder den Römischen König/gedachten Käyserlichen Schreiben/ und gegebenen Gewalt in alle Wege gemäß verhalten wolten; unde ad mandatum quidem non verò ulterius obstricti fuisse videntur Commissarii *vid.* Literæ datæ Bruxellis die 9. Junii An. 1555. apud *Lehman.* in Reichs-Handlungen *lib. 1. cap. 3.* (4.) Quod alias absurdum sequi videretur; Imperium habere duo summa Capita adeoque Majestatem esse divisibilem. 8

§. 4. Pro Contrariâ tamen sententia & *potestate ordinariâ seu propriâ* facit (1.) Quod Regi *R*omanorum Majestatis attribuatur Nomen non vanum sed cum effectu & potestate, uti passim ex Rubricâ Recessuum Imperii *de A. 1555. &c.* junctâ subscriptione Statuum Imp. videre & colligere licet. *vid. R. J. de A. 1548. & R. J. de A. 1557. in Rubr. & fin.* ubi eadem formalia in *R*ecessu J. Cæsareo & *R*egio observantur. (2.) Quod dicatur uti plenitudine potestatis *R. I. de A. 1542* §. Würd sich aber 102. ibi: Aus Käyserlicher und Königlichen Macht und Vollkommenheit (3.) Quod ex propriâ potestate dicatur agere; Unde in *Capitulatione* 9 10

latione Ferdinandi I. Art. 2. ita habetur; An stat Unsers lieben Bruders und Herrns / auch für Uns selbsten; addantur *R. I. de A.* 1555. §. Solches alles 143. & loca, ubi formula illa occurrit, infinita, â *Limnæo* collecta *ad d. Cap. in voc.* Auch für Uns selb-
12 sten *num.* 1. (4.) Quod ex Potestate propriâ Regalia Imperatori soli aliàs competentia, ut *jus creandi Nobiles, Barones, Comites &c. Jus erigendi Academias &c.* exerceat, juxta *R. I. de An.* 1548. §. Wie wohl auch 66. ibi: Daß die Grafen und Herren / Ihre Dignitäten von Uns und unsern freundlichen lieben Bruder / dem Römischen König empfangen. *Add. Ord. Cam. part.* 1. *Tit.* 3.
13 §. Desgleichen 2. (5.) Quod disjunctivè adscribantur multa vel Imperatori vel *Regi* Romanorum, & Ejusdem omninò effectûs habeantur. *Ord. Cam. Part.* 1. *Tit.* 3. §. 2 ibi: Die ietzige Käyserliche Majestät / Oder UNS confirmiret *R. J. de An.* 1555. §. Und sollen 64. ibi: Die Käyserliche Majestät / oder in Deren Ab-
14 wesen aus dem Reich / UNS / (6.) Quod eam potestatem jure suo habeat, & quod in *Regem Romanorum* ab Electoribus sit electus; Unde etiam soli Deo eam fert acceptam; Ita enim Procemium: Wir Joseph von GOttes Gnaden Römischer König; Talis verò potestas in Jure dicitur ordinaria non delegata
15 *l.* 5. *& 6. ff. de Jurisdict.* (7.) Quod uti Legatus Proconsulis, quamvis nomine Proconsulis administraret, ordinariâ tamen non delegatâ Jurisdictione id faceret, uti *Hahn. ad Wesenbec. in Pand. de Offic. Procons.* id probat; Ita simili ferè modo cum Rege Romanorum se habet.

16 §. 5. Ut ergò hosce Scopulos evitare possit *Schutzius, in Collegio Juris Publ. Disp. V. th.* 2. *seqq.* distinguit (1.) inter *Imperatorem præsentem & non impeditum, & absentem seu impeditum*; Ibi Imperatorem agere & Potestatem exercere, *Regis* autem Potestatem dormire & quiescere; Hic verò Regem suo nomine gubernare dicit; Adeoque secundum *Schutzium Rationes* obstantes de priori casu, quando Imperator præsens est & non

non impeditus, intelligendæ & explicandæ forent; Quandò verò in posteriori casu, ubi suo nomine gubernat, suo solum nomine administrat, subdistingvendum (2.) Inter Regem mandatum habentem ab Imperatore & minus; Ibi & nomine Imperatoris; hîc verò suo tantum nomine administrare dicit. Sed 17
quia tamen Imperatoris est administrare Imperium, adeoque semper mandare censetur, sive generaliter sive specialiter; Deinde in *R. J. de A. 1557.* §. Und aber 2. Rex Ferdinandus agnoscit Mandatum Imperatoris, & tamen omnia suo nomine agere dicit, non addito Imperatoris, nomine, in §. So haben 8. §. So setzen 21. & §. Diesen Mängeln 78; Ita hæc distinctio difficultate non carere videtur. Unde (3.) distingui posse putamus 18
inter *Exercitium & Potestatem ipsam*; Potestatem non mandari posse ab Imperatore, sed eam Regem Romanorum habere ab Electione & suo Jure; quamvis ut eam exercere hîc & nunc possit, Imperatoris accedat mandatum sive generale sive speciale, necesse sit; quemadmodum Proconsul dicitur mandare Juris- 19
dictionem, hoc est exercitium & actum secundum Legato suo *l. 4. §. ult. L. 12. l. 13. ff. de Offic. Procons. & Legati*, Licet Legatus Proconsulis non mandatam sed ordinariam jure suo habuerit Jurisdictionem, uti optimè demonstrat *Hahn. ad Wesenbec. in loc. alleg.* Unde etiam varias occurrere in Imperiali Praxi formulas videmus, dum nonnullæ solius Imperatoris, tanquam Exercitium mandantis, Nonnullæ verò utriusque nomine, Imperatoris nempè Exercitium seu actum secundum mandantis, Regis verò potestatem in actu primo jure suo habentis, sive conjunctivè, sunt conceptæ. *vid.* præter *Schutzium in loc. alleg.* Limn. *in Jur. Publ. lib. 2. cap. 15. num. 38.* & pluribus *in Tom. 2. Addit. ad. d. num. & ad Capitul. Ferdin. I. art. 2. verb.* Auch fur uns selbsten. Uti etiam hanc quæstionem tractamus in *Annot. ad Bæcleri Notit. S. R. Imperii. Lib. 4. cap. 2. ad verb. Nihil potest Imperatorium.*

20 §. 6. Circa *Potestatem* Imperatoris & Regis *Romano-*
rum hoc quoque quæri solet: *An illa Coronationi Pontificiæ, an*
21 *verò Electioni accepta ferenda?* Et sanè (1.) præter textum *A. B.*
cap. 2. §. 5. ibi: *peractâ statim Electione*, in quo Ipsi Potestas sta-
tim Regia, administratio, virtus Imperii, Privilegiorumque, ju-
rium & Dignitatum confirmatio attribuitur; egregiè demon-
22 strat & evincit (2.) Prooemium nostrum in verbis **durch vorge-**
nommene Wahl zu der Ehr und Würde der Römis. Königlichen
Gewalt erhoben / erhöhet und gesetzt / quod Potestas Regi *Ro-*
manorum non ex Coronatione Pontificis, sed Electione tri-
buatur, cum coronatione, tanquam ritu quodam solenni, decla-
23 retur potius, quam fiat Rex & Imperator, Accedit (3.) Constitu-
tio Ludovici IV. Bavari apud Goldast. *in Tom. I. Constit. pag. 336.*
& Tom. 3. pag. 409. ibi: *Fallaciter asserentes, quod Imperialis di-*
gnitas & Potestas est â Papâ, & quod Electus Imperator non est ve-
rus Imperator nec Rex, nisi prius per Papam seu Sedem Apostolicam
confirmetur, approbetur & coronetur. Ideò de Consilio & Con-
sensu Electorum & aliorum Principum Imperii declaramus, quod
Imperialis Dignitas & Potestas est immediatè â Solo Deo, & quod
de Jure & Imperii Consvetudine antiquitus approbata, postquam
aliquis eligitur in Imperatorem seu Regem ab Electoribus Imperii
concorditer, vel majori parte Eorundem, statim ex solâ Electione
est Rex novus & Imperator Romanorum censendus & nominandus,
nec Papæ sive Sedis Apostolicæ aut alicujus alterius approbatione, con-
24 *firmatione, autoritate indiget vel consensu.* Si enim (4.) in
regnis successivis Successor statim â morte defuncti Prædeces-
soris Rex est, quare idem *Electio* quæ in illius locum surroga-
tur, operari non deberet? *vid.* Hermes *in Fascic. J. Publ. cap. 10.*
n. 1. Arum. *ad A B. Disc. 2. Concl. 20.* Limn. *de Jur. Publ. lib. 2.*
cap. 4. num. 56. seqq. & quæ infra plura dicentur *ad Art. 36.*

25 §. 7. *Quanta* verò sit *Potestas* Regis *Romanorum*, *in*
specie

ſpecie & quod ad Singula attinet Jura Majeſtatica, ex Articulis Capitulationis addiſcitur; Quod verò quantitatem Poteſtatis Regiæ *in genere* concernit, ea non eſt prætereunda, maximè cum illa inter Doctores Juris Publici ſit valdè controverſa. Breviter autem ſententiam noſtram explicabimus, Eum qui latiora 26
deſiderat ad *Dn. Schvveder. in Introduct. Jur. Publ. part. Gen. c. 4. th. 49.* cujus tamen opinio non omninò placet, *& ibi allegatos* remittentes. Puto verò Poteſtatem illam eſſe Monarchicam, ſed Ariſtocraticè temperatam & limitatam quidem, ita tamen, ut â potiori ſeu Monarchicâ ſit deſumenda denominatio. Quod i pſû 27
temperamentum inprimis ex Capitulatione Cæſareâ haurire licet. Ita enim de Poteſtate Regis ſentiendum & loquendum eſt, prout Leges Imperii publicæ ipſæ loquuntur. Illæ verò de Poteſtate Regiâ ita ſtatuunt, quod Status Imperii homagiali Jure Imperatori ſint devincti, Ejusque dicantur Subditi; quod Imperator per modum Legis in univerſo Imperio valituræ Nobiles, Barones, Comites, Principes creet, de Feudis Imperii inveſtiat, ſummam poteſtatem judiciariam & alia Jura Majeſtatica exerceat, & quod præterea nullum ſit Jus Majeſtaticum etiam cum Electoribus & Statibus Imperii reliquis communicatum, in quo potiora Imperatori non competant. *E*t quamvis 1.) Im- 28
perator multa in vim pacti promittat, quæ etiam meritò obſervat, exinde tamen non magis deſinit eſſe Monarcha, quam Servius Tullius Rex Romanorum eſſe deſiit, quam Romulus, quod hic, quod libitum, imperitaverit, ille verò Sanctor Legum fuerit, quibus etiam Reges optemperarent. *E*t quamvis etiam 2.) Status Imperii in Conſortium Poteſtatis non paucis in rebus admittantur & votum Comitiale independenter exerceant, ita ut liberum omnino ſit & eſſe debeat juxta *Inſtr. Pac. Cæſar. Svec. Art. 8. §. Gaudeant.* Eſt tamen illa independentia tantum ratione voti in adminiſtrando, non verò ratione Imperii & Poteſtatis Summæ, quæ Imperatori ſalva manet, intelligenda *vid.*

Arum.

Arum. *de Jur. Publ. Vol. 1. Diſc. 1.* Bœcler. *in Not. Imper. Lib. 22. Et Annot. Noſtra ad* Ejusd. *Lib. 4. cap. 1.* ad Quæſt. *An Status Imperii ſit Monarchicus?*

29 §. 8. Antequam hoc Caput finiamus non prætermittenda omninò eſt quæſtio Monarchomachis oppoſita: *An exui rurſus Imperator poteſtate ſuâ poſſit, ſive ab Electoribus, ſive ab*
30 *omnibus Imperii Statibus?* Equidem Moguntinus de Henrico IV. dixiſſe fertur: *Quem meritum inveſtivimus, quare immeritum non deveſtiamus?* Et Otto IV. Imperator: *Veſtri*, inquit, *ô Principes Juris eſſe fatemur Imperatorem creare ſimul & deſtituere*; Sicuti ex Helmoldi Chronico & Naucleri Chronographiâ refert *Hippolithus â Lap. de Rat. Stat. Part. 1. cap. 3. ſect. 2.* Unde
31 & multa proſtant *Exempla* deſtiturorum Imperatorum, ut *Henrici IV. Adolphi Naſſovii, Wenceslai, aliorumque. Et* ratio naturalis hûc facit; Quod, ſi Imperator conventionis Leges & Pacta non ſervat, etiam Principes Imperii ipſo Jure obligationis vinculo cenſeantur eſſe ſoluti, ita ut Jure hoſtis uti poſſe videri que-
32 ant. Sed quia Summi Terrarum Principes poteſtatem ſuam Regiam immediatè â Deo, non â populo vel Subditis habent, prout hoc ipſum in *Elem. Jurispr. Univ.* ſeu *Inſtit. Jur. Nat. & Gent. Part. Gen. Sect. 3. cap. 1. Prop. 1.* demonſtramus. *Add. Diſſ. Prælim. cap. 4. §. 9. num. 49.* Hinc etiam Subditi eam auferre Eidem non poſſunt, ſed optimi quidem Principes expetendi, qualescunque autem patienter ferendi, & Deo Crimina vindi-
33 canda ſunt relinquenda. Et quamvis Electores ſoli eligant; quod Principes Jus eligendi quod olim omnes habebant, in Electores tranſtulerint, non tamen idem de Jure exauctorandi contigiſſe conſtat; Imò potius contrarium patet, quod Status Imperii non aliam habeant Poteſtatem, quam quæ Ipſis in Legibus Imperii eſt communicata; Nullibi autem data legitur
34 Poteſtas in Caſu contraventionis deſtituendi Principem; Maximè cùm in Juribus non communicatis Princeps abſolutâ gau-

deat

deat potestate, adeoque, quod sine conditione & pacto est relictum, eidem invito auferri non possit. Neque verò ab Exemplis judicare licet, quæ quia facti sunt, jus aliquod facere non possunt, præprimis cùm utplurimum injuriâ contigerint. Non est tamen negandum, quin ea, quæ limitant Ipsius Potestatem, in Cæsarem nunquam transierint; adeoq; ea Sibi arrogare non possit, sed ea servare Jure divino & naturali ex pacto omninò sit obligatus; prout hæc latius tam in genere, quàm quoad singulos Imperatores olim destitutos, excussimus in *Annotat ad* Boecl. *Notit. l.4. c.1. n.5. De fine & decessu Imper. add.* Lampad. *de Republ. Rom. Germ. Part.3. cap.3. §. 10. & 11.* Boecler. *ad Hippolith. â Lapide Part. 1. cap. 3. sect. 2.* Reinking. *lib. 1. class. 1. c. 5. Reg. Sec. & Eccl.* Limn. *lib. 2. cap. 11. num. 17. seqq.*

CAPUT VI.

DE CAUSA FORMALI ET FINALI ELECTIONIS.

Salus inde in Christianam gentem redundatura, remissive. 11. | *Dignitas Imperii Romani residet apud Nationem Teutonicam 12.*

§. I.

1 CIrca Electionem porrò considerandus Modus quoque eligendi, qui in Prooemio exprimitur per Verba; **Durch vorgenommene ordentliche Wahl.** Ex quo constat, quod licet
2 in Familiâ Archi Ducali Austriacâ, quæ dignitatem Imperatoriam per ducentos, & quod excurrit, annos laudabiliter sustinuit, ex urgentibus causis continuata sit Electio, ordinaria tamen fuerit, hoc est, legitima & libera, nec successionis alicujus Schemate co-
3 lorata, de quo pluribus agetur *infra ad Art. 35.* Reliqua, quæ circa modum Electionis tàm in genere: *Utrum consultum sit eligi potius Imperatorem, quam nasci?* Item: *Quando Electio vera atque libera in Imperio Romano cæperit? &c.* quam in specie, quoad *Antecedentia* tùm de Loco, tum triplici Electionis tempore, quod vel Intimandi, vel comparendi, vel eligendi statuitur, aliisque, quæ circa vocationem æquè ac comparitionem, nec non jus eligendi ipsum hic cumulari multa solent; Ut & quoad *Concomitantia* de Juramento Electorali, de Directorio, de sessione & Lateribus, de Votis, ipsorumque Ordine tam in genere, quàm in specie quoad Electionem Caroli V. nec non majoritate Votorum &c. Et denique quoad *Consequentia*, de Privilegiorum, Dignitatum, Juriumque Statuum Confirmatione, de Coronatione duplici vel triplici, deque Jure & ritibus coronandi, nec non de Transactione inter Electorem Moguntinum & Coloniensem A. 1657. d. 16. Junii propterea initâ, hîc non inutiliter tractari & dici possent, præter ea, quæ *supra* & ad *art. 35. & 36. infra* sunt tacta, lubens prætereo, cùm ex Scriptoribus ad A. B. vel etiam breviter ex *Nostris ad* Mylerum *de Princ. Imperii cap. 8. Notis* peti possint; Prolixè etiam de Electione

ordina-

ordinariâ & extraordinariâ agit *Dn. Schvveder. in Introduct. Jur. Publ. Part. Spec. Sect. 1. cap. 2. & 3.*

§. 2. Inter Antecedentia tamen Electionis non omninò 4
prætermittendum id, quod maximè hujus loci est, scilicet quod
ad deliberationes de Capitulatione Cæsareâ conficiendâ, &
quoad nonnulla Ejus capita augendâ imminuendâve, seu immu-
tandâ ab Electoribus instituendas attinet; Ubi *primò* præceden- 5
tes Capitulationes, inprimis proximè præcedens ad manus sumi,
& vel seorsim ab uno vel duobus cujusvis Electoris Consiliariis
prædeliberari, & facta primo à Consiliariis relatione; vel etiam
statim ab Ipsis Electoribus, prævia prælectione Capitulationis
præcedentis, quid ad singulos Articulos monendum, Vota con-
ferri solent; *Et Porrò* si forte in aliquo puncto dissentiant, vel 6
etiam ex alicujus Voto novum aliquid emergat, ad rogationem
Moguntini Electoris nova fit Votorum repetitio, donec vel con-
sentiant, vel si pares sunt numero in dissentiendo, punctus ille
omittitur. *Ulterius* factô conclusô Conceptum in Moguntinâ 7
Cancellariâ expeditum, denuò revidetur, & *deniq;* Regi Bohemiæ
biduo ante Electionem communicatur, vel in Senatu Ipsi Re-
gi, prout factum A. 1562. Maximiliano II; & A. 1575. Rudolpho
II. nec non An. 1612. Matthiæ; vel etiam Ipsius Legato in vicino
Conclavi, uti factum A. 1690. Legato Regis Bohemiæ, Comiti
Kinskio in Electione Josephi. De cætero verò ad delibera- 8
tiones præparatorias Capitulationis, contradicentibus tamen
& Protestantibus Bohemiæ Regibus, *Rex* Bohemiæ non est ad
missus, nisi quod illud quod in nuperâ Josephi Electione singu- 9
lariter obtigit, prout in *Diss. prælim. cap. 3. §. 8. & supra c. 3. §. 11.*
diximus, eò interpretari velimus. *vid.* hic inprimis *Protocollum Electionis Matthiæ Session. IV. V. & VI. apud Dn. Muldenerum in Capit. Harm.*

§. 3. *Finis* tam Electionis quàm acceptati Imperii jam 10
supra *cap. 2.* est propositus; Quippe cùm *finis ultimus* sit Glo-

Dei, *intermedius* salus publica & Christianæ gentis; *proximus* verò
11 Salus Imperii & Nationis Teutonicæ. Quæ enim inde Salus in
Christianam gentem est redundatura melior dabitur dicendi oc-
12 casio ad *Artic. 1. & subseq.* Præterea & hîc observandum, quod
innuatur, dignitatem Imperii Romani residere apud Nationem
Germanicam; Unde etiam frequens compellatio in Legibus
Imperii occurrit, ubi dicitur, das heilige Röm. Reich Teutscher
Nation. Rectissimè enim adhuc hodiè Romanum dici, quam-
vis ad Germanos sit translatum, cùm unà cum sua gloriâ, digni-
tate & nomine transmissum sit ad posteros, & quia adhuc in ali-
qua sui parte subsistit, merito nomen retinet, quemadmodum
nec fluvius, qui rivus fit, uti Rhenus, nomen suum amittit *l. 1. ff.*
de Flumin. l. 1. ff. de Riv. l. 30. ff. de A. R. D. Et satis evincunt
ea, quæ habet *Bæcler. in Dissert. de Sacro Rom. Imper.* Schutz *in*
Colleg. Jur. Publ. Vol. 1. Disp. 1. th. 15. lit. B. Arum. *Vol. 1. Jur.*
Publ. Disc. 2. & de Translatione Imperii ad Germanos, *Disc. 3.*
Limn. *de J. P. lib. 1. cap. 4.* & Matth. Flacius Illyricus von An-
kunfft des Römischen Reichs an die Teutschen. Atque hæc de
Causa Obligationis & Potestatis Regiæ seu Electione & Accepta-
tione Imperii Romani dixisse sufficiant!

CAP. VII.

DE PROFESSIONE s. PROMISSIONE OBLIGATIONIS REGIÆ.

I. *Professio obligationis quomodo fiat in Capitulatione?* 1.
Electores obligant Regem non suo tantum, sed & reliquorum Statuum Imperii nomine. 2.
Persona Regis Romanorum obligatio integratur Autoritate Paternâ. 3.
An etiam inter Personas illustres hoc locum habeat? 4.
Qualis fuerit consensus Romanorum Regis? 5.

II. Modus

§. I.

PAucis tandem ipsa obligationis Regiæ Professio & Promissio tangenda, quæ exprimitur verbis: Wir bekennen offentlich; Daß Wir Uns dieser nachfolgenden Articul vereiniget / verglichen / angenommen und zugesaget haben. Continet autem 1
dicta Professio (1.) *Personas Obligantes*, Electores scilicet, non 2
suo tantum, sed omnium Principum & Statuum Imperii nomine, *ibi*: Mit denen Chur-Fürsten / vor Sich und Sämtliche Fürsten und Stände des Heiligen Römischen Reichs; Quod idem & in *Epilogo* repetitur, *ibi*: Haben wir den gedachten Chur-Fürsten vor Sich und im Namen des Heil. Römischen Reichs geredt / versprochen ꝛc. Diximus enim *Supra in Diss. Prælim. cap. 3.* Electores in Lege hâc Fundamentali & Universali condendâ & præscribendâ repræsentare reliquos quoque Imperii Principes & Status. Porrò & (2.) comprehendit laudata Regis Romanorum 3
Professio *Personam Obligatam* seu Regem Romanorum *in verb.* Daß WIR UNS vereiniget und zugesaget / Quam obligatam Regis Personam, utpote in Pupillari adhuc ætate constitutam, quasi integrat Autoritas Serenissimi Parentis Imperatoris, invictissimi Leopoldi, cujus Consensu Obligatio illa facta est *in verb.* Aus hierzu gegebenen Väterlichen / auch gnädigen Willen / Uti enim Imperium & Potestas Patria in Liberos ex ipso Jure 4
Naturali dependet, adeò, ut Liberi etiam quoad actus suos, & magni inprimis momenti negotia, voluntatem Parentum respicere & revereri debeant; Ita nec Personæ Illustres inde sunt liberæ; Unde ut â Liberis, in Sacris Paternis adhuc constitutis,

susceptæ Obligationes effectum sortiantur, Paterno opus est
5 consensu. Hinc Regis Romanorum Augusti Consensus propter susceptam ad S. R. Imperium Obligationem (1.) plenus est, (2.) liber est, & (3.) benè deliberatus est, quemadmodum idipsum patet ex verbis Prooemii *ibi*: Aus freyen auch hierzu gegebenen väterlichen Willen/Alles wissentlich/adeoque cum scientia & voluntate liberâ, autoritate interveniente Paternâ, conjunctus.

6 §. 2. Modum obligandi etiam exprimit textus; scilicet, quod per modum Pacti & conventionis, seu conventæ Conditionis Geding- und Pacts-Weise inter Regem & Electores nomine Imperii convenerit. Quamvis enim vox Geding et-
7 iam sumatur pro Judicio, Unde Vemeding Judicium Criminale Westphalicum, Dingstul Curia Judicialis, Märcker-Ding in Wetteraviâ, Judicium circa Limites &c. cujus Judex & Præses est Serenissimus *H*assiæ Landgravius, dicitur; *H*ic tamen idem denotat, ac conventam conditionem ibi: Folgender Articul vereiniget/verglichen/angenommen und zugesaget; Quæ verba diversam obligandi causam innuunt. Uti enim Vox vereiniget Pactionem, & verglichen Conventionem rei dubiæ instar transactionis alicujus, adeoque antecedentia Imperii delati; Ita Vox angenommen / Potestatis limitatæ acceptationem, & denique vox zugesaget/Promissionem implementi seu illius, de quo conventum, denotat.

8 §. 3. *Materia* denique seu res, ad quam obligatum se profitetur Rex Romanorum innuitur per verba: In nachfolgenden Articulen; ubi fit relatio ad omnes sequentes Capitulationis Articulos. Hinc ultro sequitur: Quæ non habentur in
9 Capitulationis Cæsareæ Capitulis, illa Cæsareæ Potestati non esse limitata, sed potius Eidem reservata. *H*oc enim innuunt (1.) expresa verba relativa; In nachfolgenden Articulen vereiniget und zu gesaget; Ergò quæ in sequentibus Articulis expressa non sunt, de iis non conventum, nec de potestate aliquid communicatum,

tum, sed potius Potestati Regiæ communi sunt relicta & reservata; Restrictio enim illa (2.) est Regiæ potestatis limitatio, adeoque etiam, dum abit â naturalibus Regiæ potestatis, strictè interpretanda; nec ultra ea quæ conventa sunt, extendenda.

§. 4. Ex quibus porrò judicare licet; *An quoque Imperatori resignare Imperium sit permissum?* Et quamvis ex Conventio- 10
ne & Pacto datum sit & acceptum Regi Romanorum Imperium, â quo invitâ altera Parte recedere non licet. *l. 5. C. de O. & Act.* Unde & Henrico II. dum Imperiumr esignare tentabat, â Statibus Imperii est contradictum, & ipse ad Imperii administrationem revocatus est. Sed quia tamen (1.) Capitulationum 11
Pacta ad Articulos conventos restringuntur, adeoque quod in illis articulis non habetur, illius libertati relictum censetur, nullibi autem in Capitulatione de hoc conventum, quod renunciare Imperio non liceat. Imò (2.) Capitulatio obligationem non ad tempus vitæ, sed ad regiminis tempora adstringit *in Art. 1. ibi:* **Daß wir in Zeit solcher unserer Königlichen Würde/ Ambt und Regierung ꝛc.** adeoque haud obscurè resignationem Imperii permittit. Accedit (3.) quod uti unicuique liberum est resignare officium; Ita nec Imperatori, qui maximè omnium liber est, libertas & potestas hæc præcludenda. Unde plura (4.) exempla Resignantium Imperium & novissimè Caroli V. de An. 1556. prostant; quemadmodum Capitulatio *Ferdinandi I. in Procem.* docet, ipsamque Historiam abdicationis legere est *in Wilhelmo Godelevæo inter Scriptores Rerum German. Tom. II. Schardii in fin.* Henricus verò II. non tam jure revocatus est ad Imperium, quàm suasu & precibus Statuum; uti videre est apud *Limn. ad Capitul. Ferdinandi I. in Procem. ad voc.* **Obangeregt Römisch Käyserthumb ꝛc.** *& in Jur. Publ. lib. 2. cap. 11. n. 2. seqq. & Tom. V. Addit. ad d. loc.* & Daniel. Ott. *in Jur. Publ. cap. 10. p. 299.* Hinc jure meritoque Imperatori Resignatio est permissa.

CON-

ΕΠΙΜΕΤΡΑ.

I.

Fallitur, egregio quisquis sub Principe credit
Servitium; nunquam libertas gratior extat,
Quam SVB REGE PIO.

II.

Optimo jure rejici possunt, quæ nunc in usu sunt, legationes aßiduæ.

III.

Posse Electores filiis suis impuberibus testamento tutores dare plurimi negant; pauciores affirmant, quos animus inclinat sequi.

IV.

Laici etiam post Concilium Lateranense circa annum D. M C LXXIX. habitum de decimis possunt infeudari, aliosq́ subinfeudare.

V.

Cautio Mutiana præstatur quoque heredibus legitimis.

VI.

Q. An conscii criminis læsæ majestatis illud indicare debeant, quamvis probare nequeant? *Ait Bartolus: Baldus & ipsius sectatores negant, Bartoliq́ animam inferno mancipant. Plumbeæ iræ! Nos Bartolo adstipulamur.*